

*Карась А.В.
Кролевецький районний
краєзнавчий музей*

НОВІ ВІДОМОСТІ ПРО КРОЛЕВЕЦЬКУ ЯБЛУНЮ-КОЛОНІЮ

Яблуня-колонія, що росте в Кролевці (в минулому територія с. Андріївка), стала відома на всю Україну завдяки фіналу конкурсу «Сім природних чудес України». Її основна властивість – укорінюватися гілками в землю і продовжувати життя далі, коли навіть відмирає основний стовбур. Це – пам'ятка природи державного фонду України, що являє собою цілий сад, який займає площу в 10 соток. Вона має шість основних та кілька дрібних стовбурів. Місцеві жителі називають яблуню «лозівкою» завдяки здатності рости кущем, «крученою» через кручені стовбури, «княжою», тому що була посаджена біля князівської хати [1].

Ніхто не може дати відповіді на питання, що ж саме відбувається з яблунею. У жовтні 2008 р. під час зйомок програми «Паралельний світ» телеканал СТБ запросив із Києва до Кролевця Володимира Цибка – кандидата геолого-мінералогічних наук, головного ученого секретаря Міжнародної академії біоенерготехнологій, яка займається питаннями енергетичних технологій, пов'язаних з людиною. Академія має представництва в 16 країнах світу і зареєстрована при ЮНЕСКО.

Для з'ясування цього природного феномену учений провів обстеження власне території яблуні-колонії та прилягаючих до неї ділянок. В.Цибко електроприладом заміряв енергетичну складову у вигляді імпульсного електромагнітного поля землі, або простіше – електроімпульси землі. Відомо, що в біопатогенних зонах імпульси мають високий показник. Натомість біля яблуні-колонії вони взагалі були відсутні (прилад показав одну одиницю електромагнітного імпульсу в секунду), хоча поряд, на дорозі Кролевець-Реутинці було зафіксовано 300-900 одиниць, а на спортмайданчику школи – 148-378 одиниць.

Виявилось, що на ділянці, де росте яблуня, і на території спортмайданчика, практично до середини будинку Станції юних натуралістів, чиста, благодатна територія. «Це місце гарне для всього живого. Тут можна відпочивати і набиратися сил», – сказав дослідник. І навпаки, патогенні випромінювання, які простежувалися уздовж дороги та у яру за спортмайданчиком, В.Цибко пов'язує з тектонічними розломами землі, що присутні в цих зонах.

Учений спробував визначити вік яблуні-колонії. Виявилось, що їй 233 роки. Цікавим залишається той факт, що рік посадки збігається з роком народження князя Петра Мещерського (1780-1848),

могильна плита якого знаходиться біля яблуні. На плиті читаємо: «Князь Петр Сергеев сын Мещерский родился 1780 августа 24, умер 1848 февраля 18». Плита була перенесена і покладена біля яблуні під час будівництва школи у 1959 р., а поховання залишилося на місці і опинилося під будівлею.

В.Цибко як дослідник біоенергетичних технологій висловив свою версію щодо цього збігу обставин, припускаючи містичний зв'язок між яблунею і князем: «У світі все зв'язано інформаційним шляхом через енергоінформаційні взаємодії». Він упевнений, що людина знаходиться у такій взаємодії зі Світом, що її народив [2].

Телевізійники каналу СТБ зробили фільм про чудо-яблуню і часто показують його по телебаченню, але в ньому згадується зовсім інший князь – Сергій Петрович Мещерський (1779-1856) [3], який проживав в Петербурзі і не мав жодного відношення до кролевецького однофамільця. Проведені генеалогічні дослідження встановили, що перша згадка про рід Мещерських, який мав відношення до нашого регіону, відноситься до 1768 р.: «...бригадир князь Платон Мещерський з Малоросійської колегії» [4, 4]. Краєзнавець Олександр Козлов, працюючи в Державному архіві Сумської області, знайшов документи про народження дітей князя Мещерського та його спадщину [5].

Петро Сергійович Мещерський розпочав військову службу вісімнадцятирічним юнаком у Київському гренадерському полку з 1798 р., продовжив її у Московському піхотному полку. У 1800 р. йому було присвоєно звання прапорщика, у 1809 р. – поручика [6]. Відставний поручик П.С.Мещерський мав дружину Олену Іванівну та дітей Сергія (1841 р. н.), Варвару (3.IV.1843 р. н.) [8] і Олександрю (7.VII.1846 р. н.) [7], онуків Володимира Сергійовича (1884 р. н.) та Петра Сергійовича (1885 р. н.) [6]. Очевидно, що перша дитина з'явилася у князя у 61-річному віці. Відомо, що О.І.Мещерська померла 19 листопада 1884 р. Першого сина вона народила у 27 років, незважаючи на вікову різницю з чоловіком в 34 роки. Вона пережила князя на 36 років, тому легенди про втрачену кохану дружину і тугу князя за нею, які начебто нагнули яблуню до землі, не мають ніякого сенсу, тим більше, що велика вікова різниця між дружиною і чоловіком серед дворян в ті часи не була дивиною.

Син князя Мещерського, Сергій Петрович, у 50-річному віці одружився з 28-річною міщанкою Домнікією Сергіївною Рижою [9]. До шлюбу вони мали двох спільних дітей (в метричній книзі зазначено «незаконнонароджені») [10] – синів Володимира (14.VII.1885 р. н.) [11] і Петра (3.VIII.1895 р. н.) [10]. 20 жовтня 1891 р. у подружжя народилася донька Анна. Батько на той час обіймав посаду губерньського секретаря [12]. Згодом Ніжинський суд визнав усіх дітей законнонародженими [10].

Яблуна-колонія

Про окремі факти з життя родини дізнаємося із метричних книг Успенської церкви с. Андріївка Кролевецького повіту. Сергій Петрович вже не мав права носити дворянський титул, тому запис «князь» був закреслений в книзі після його одруження [9]. Такі випадки відомі в історії. Наприклад, княгиня Боровська з м. Боровськ Калузької губернії втратила свій титул після того, як вийшла заміж за міщанина [13].

Зі спогадів Тетяни Савеліївни Яковенко (1902-1985 рр.) стало відомо, що на початку ХХ ст. Мещерські жили в с. Андріївка у бік дороги на Добротова. Вона ще з дитинства добре пам'ятала місцерозташування поховання князя з могильною плитою на ньому. Десь у 20-30-х роках поховання два рази розкопували, шукаючи княжу шаблю і золото [14].

Влітку 2008 р. Кролевецький районний краєзнавчий музей відвідали брати Бондаренки з Шостки, шукаючи своє родинне коріння. Їх бабуся Сидоренко-Усата, яка прожила більше ста років, неодноразово приїздила в с. Андріївку, називаючи себе близькою родичкою князя. Бондаренки втратили зв'язок з родом Мещерських – Громадянська війна, гоніння на дворян, хвиля репресій, знову війна. Аби жити, треба було забути про своїх предків.

Наразі встановлено, що Петро Сергійович

Мещерський (1885-1947 рр.) похований на Андріївському цвинтарі. Точно відомо, що 16 жовтня 1930 р. був заарештований його онук Володимир Сергійович Мещерський, який на час арешту проживав у Конотопі. Він мав вищу агрономічну освіту, працював технічним керівником радгоспу-агрокомбінату № 2. Його звинуватили за статтями 54-7 та 54-10 ч. 1 Кримінального кодексу УРСР. Просидів у в'язниці майже 8 місяців. Сумським оперсектором ДПУ 04.06.1931 р. справу було закрито [15]. Його подальша доля автору статті невідома.

Поступово прізвище Мещерських зникло з пам'яті односельців. Рід продовжив існування по материнській лінії. Тільки могильна плита нагадує про старі часи. Нашадки відставного поручика князя Петра Сергійовича Мещерського і в наш час проживають в Кролеві, маючи вуличне прізвище «князьки» [4, 27]. Можливо час дасть відповідь на питання, хто ж порадив князю вибрати для проживання найспокійніше місце, де можна відпочивати і набиратися сил від природи.

Посилання

1. Рухленко О., Карбан Ю. Яблуна-сад // Нариси історії Кролевеччини. – К., 2002. – С. 39-42.
2. 13. Цыбо В.А. В моих глазах восторг твоих миров. – К., 2006. – С. 194.
3. Мещерские // Энциклопедический словарь, Т. XIX. –

СПб, 1896. – С. 230.

4. Козлов О.М. Родовід Дубницьких. Серія «Дворянство Сумщини». – Суми, 2007.

5. Державний архів Сумської області (далі – ДАСО), ф. 818, оп. 1, спр. 28, арк. 104-105, 107-108. За архівом краєзнавця О.М.Козлова.

6. Милорадович Г. Родословная книга Черниговского дворянства. Часть 2. Военное дворянство, приобретенное чином военной службы. – СПб., 1901. – С. 368.

7. ДАСО, ф. 848, оп. 1, спр. 8, арк.197 зв. За архівом краєзнавця О.М.Козлова.

8. ДАСО, ф. 848, оп. 1, спр. 9-а, арк. 30. За архівом краєзнавця О.М.Козлова.

9. ДАСО, ф. 1187, оп 4, спр. 30, арк. 45. За архівом краєзнавця О.М.Козлова.

10. ДАСО, ф. 1187, оп. 4, спр. 17, арк.131 зв. За архівом краєзнавця О.М.Козлова.

11. ДАСО, ф. 1187, оп. 4, спр. 17, арк. 98 зв. За архівом краєзнавця О.М.Козлова.

12. ДАСО, ф. 1187, оп. 4, спр. 30, арк.41 зв.-42. За архівом краєзнавця О.М.Козлова.

13. Шевелев Л.Е. Титулы, мундиры, ордена в Российской империи. – Л., 1991. – С. 56.

14. Яковенко Ф.С. Розповідь моєї матері. Записав 9.Х.2008 А.В.Карась, м.Кролевець. Архів автора.

15. Реабілітовані історією. Сумська область. Кн. I. – Суми, 2005. – С. 604.

*Блакитний М.М.
Чернігівський історичний
музей ім. В.Тарновського*

СТОРИНКИ ІСТОРІЇ СУМЩИНИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЧАСОПІСУ «ЧЕРНИГОВСКИЕ ЕПАРХИАЛЬНЫЕ ИЗВЕСТИЯ»

Вивчаючи історію Північного Лівобережжя, науковці дедалі частіше звертаються до періодичних видань ХІХ – початку ХХ ст. і, зокрема, до часопису «Черниговские епархиальные известия» (1861-1911 рр.). На його сторінках вміщено цілий комплекс матеріалів з історії сучасної Сумської області, оскільки значна частина її території у минулому входила до складу колишньої Чернігівської губернії. Усю сукупність цих публікацій умовно можна розподілити на кілька тематичних груп.

Першу з них становлять матеріали з історії окремих міст, містечок та сіл Новгород-Сіверського, Конотопського, Кролевецького та Глухівського повітів Чернігівської губернії. Так, чернігівський архієпископ Філарет у своїх нарисах з історії Чернігівської єпархії, що згодом увійшли до «Историко-статистического описания Черниговской епархии», описав історичну минувшину населених пунктів Глухівського [1, 377-392], Конотопського [2,

539-572], Кролевецького [3, 953-974] та Новгород-Сіверського повітів [4, 311-331]. Він намагався пояснити походження назв та час виникнення населених пунктів, навів відомості про кількість їхніх мешканців за окремі роки. Значну увагу Філарет приділив опису церков, старожитностей, діяльності церковнослужбовців. Дослідник також навів у додатках до своїх статей документальні матеріали, зокрема універсали і листи козацьких гетьманів і полковників.

У 1871 р. на сторінках часопису «Черниговские епархиальные известия» було опубліковано нарис К.Самоковасова про с.Ротівку Глухівського повіту. Автор публікації звернув увагу на походження села, описав місцеву церкву, навів дані про церковну школу, кількість населення, вмістив документи – «утвердительные листы» про затвердження на посаді священників приходу [5, 154-162]. Подібний за структурою нарис священника В.Рклицького з історії с.Свириж Новгород-Сіверського повіту було опубліковано у 1899 р. Автор стисло виклав історію села, місцевої церкви, а основну увагу зосередив на перебуванні у цьому населеному пункті святителя Ф.Углицького [6, 114-118].

У часописі «Черниговские епархиальные известия» було оприлюднено приходський літопис церкви Різдва Богородиці с.Дептовки Конотопського повіту, впорядкований священником Л.Максимовичем. У ньому наведено відомості про заснування цього населеного пункту, місцевих священників починаючи з середини ХVІІІ ст. Цікавими є кліматичні спостереження Л.Максимовича, опис помешкань, одягу, зовнішнього вигляду мешканців села, їхньої мови та звичаїв. Автор також схарактеризував приходську церкву, кладовища, діяльність церковних старост, заняття селян [7, 520-528].

У 1902 р. «Черниговские епархиальные известия» опублікували приходський літопис церкви Успіння Пресвятої Богородиці м.Конотопа, складений місцевим краєзнавцем С.Пономарьовим. Дослідник висвітлив окремі події з історії міста, що відбувалися у ХVІІІ-ХІХ ст., докладно розповів про місцевих священників, дияконів, церковних старост та їхню діяльність, навів дані про пожертви та функціонування приходського попечительства [8, 79-84].

До другої групи слід віднести студії про місцевих церковних та громадських діячів, а також ювілейні привітання та некрологи. Цінність цих публікацій полягає у тому, що вони містять докладні дані про життя та діяльність церковнослужбовців, зокрема, протоієрея соборної церкви м.Конотопа В.Свяцького [9, 213-216], настоятеля соборної церкви Різдва Богородиці м.Конотопа протоієрея С.Вашутича [10, 504], священника с.Ярославки Глухівського повіту Г.Мироненка [11, 117], протоієрея с.Есмани